

**R. P. Francisci De Oviedo Madritani, Societatis Iesv,
Theologiæ Professoris, Cursus Philosophicus**

**Oviedo, Francisco de
Lvgdvni, M.DC.LI.**

Punct. I. Quid sit creatio.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95503](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95503)

aliis materiis crebro in Philosophia eodem modo explicatur. Si enim ego dicerem intellectiōnem esse actum potentis intelligere quatenus tale est nullus dubitaret sensum horum verborum esse intellectiōnem esse actum intellectui ut intellectui, & me velle illis significare intellectiōnem esse actum animæ quatenus hoc est potens intelligere, & non quatenus est potens amare.

6 Modum distingui realiter à subiecto, & principio actiuo, & sæpè ab ipso termino licet ex conceptu vniuersali motus non dicat distinctionem à termino probandum est ex identitate, quam habet cum actione, & passione, à quibus neque formaliter differre per aliquam intrinsecam formalitatem modò ostendam.

7 Dixi motum esse actum actiuum, quod constituit mouens, & actum passiuum, quod motum constituit, de quo actu in ordine ad suas potentias, & in ordine ad se hoc iudicium fero. Motus quatenus est actus mobilis, & illud motum constituit non distinguitur à passione per aliquam formalitatem intrinsecam, quæ sit in causalitate, sed tantum per priuationem omnis passionis in ordine ad eundem terminum in instanti immediato præcedentem in eodem subiecto: ita motus quatenus est actus mobilis formaliter dicitur passionem termini in subiecto in hoc instanti, & præcessisse in instanti antecedenti priuationem eiusdem, aliūve passionis in eodem subiecto respectu eiusdem termini, quod est subiectum modò terminum recipere, quem immediate antea non recipiebat. Probo nullam aliam formalitatem motu importari, ex eo præcisè quod subiectum intelligatur modò recipiens terminum, quem antea non recipiebat, se habet nunc diuerso modo, ac antea se habebat, quia modò habet aliquid, quod antea non habebat: ergo est mutatum, quia esse mutatum nihil aliud est quàm habere aliquid, quod non habebat antea. Includere passionem, & priuationem in hoc instanti existentem tempore præcedenti sic probo. Mutari est rem se habere diuerso modo nunc, & antea: ergo dicitur modum, quo subiectum nunc se habet, & dicitur subiectum antea non se habuisse hoc modo: ergo dicitur aliquid quod actu dicitur modo, & negationem eiusdem præcedentem tempore immediato: esse passionem termini id, quod modo dicitur in subiecto, probo ex Arist. asserente motum esse actum passiuum: sed passio est actus passiuus: ergo passio est de conceptu motus: ergo motus dicitur passionem secum identificatam: ergo per passionem existentem nunc, & priuationem præcedentem in eodem subiecto respectu eiusdem termini adæquatè constituitur actus, quo mobile in actu constituitur.

8 Motus quatenus est actus mouentis, qui constituit potens mouere actiue actu formaliter mouens, dicitur actionem in subiecto, quod præcessit cum priuatione formæ ad quam terminatur. Itaque distinguitur motus actiue sumptus ab actioneeductiua per priuationem præexistentem in instanti immediato, quam addit, non illo cuius est actus, sed in subiecto, in quo exercetur talis actus. Probo hanc conclusionem, moueri subiectum dicitur receptionem termini, quo antea carebat: ergo mouere actiue idem subiectum erit in illud inducere terminum, quo antea carebat: ergo dicitur inclusionem termini, quæ est actio ex vi cuius agens terminum in hoc subiecto producit, & priuationem præcedentem tempore immediato. Confirmatur: eo præcisè quod mobile habeat formam, quam antea non habebat dicitur actu passiuè motum: ergo eo ipso, quod principium actiuum det subiecto, illud quod antea non habebat, illud actu mouet.

9 Motus actiuus seu quatenus est actus potentis actiue mouere, & motus passiuus, seu quatenus est actus potentis moueri, differunt inter se eodem modo, quo differunt actio, & passio, motus enim passiuus seu constituens mobile actu motum est actus huius ab hoc prius tempore præcedentis cum priuatione, & motus actiuus seu constituens potens actiue mouere actu mouens est actus huius in hoc prius tempore præcedenti cum priuatione. Vterque motus principium actiuum, & passiuum respicit potens mouere, & potens moueri, sed illud, quod motus actiuus respicit in recto, passiuus tangit in obliquo, & in illud, quod passiuus in recto attingit actiuus in obliquo tendit. Connotat etiam uterque motus priuationem, sed non eodem modo, quia motus passiuus dicitur priuationem præcedentem in principio, quod dicitur in recto, & cuius est actus: motus verò actiuus connotat eandem priuationem non in principio, cuius est actus, sed in subiecto, quod in obliquo respicit.

Ex hoc fit non posse aliquam entitatem moueri in primo instanti, in quo existit, quia moueri dicitur præcessisse in instanti antecedenti cum priuatione, posse tamen aliquod principium in primo instanti suæ existentie mouere actiue aliud subiectum, in quo debet præcessisse negatio, & non in principio mouente.

Ex his inferes, vniōnem formaliter non constitutere mutatum extremum vnitum, quia vniō non est actus actiuus, neque passiuus, neque ex vi illius aliquid inhaeret subiecto alicui mobili quod possit dici motum, neque illa est actus, qui constituat principium actiuum potens mouere subiectum illud actu mouens, mouere enim est agere, & virtus actiua non constituitur formaliter agens per vniōnem, sed per passionem. Inferatur etiam actionem per passionem tantum dici motum in primo instanti, in quo existunt, quia tantum in hoc instanti possunt habere priuationem eiusdem motus, & eiusdem termini recepti in subiecto immediate præcedentem, quæ est de ratione constitutiva motus, quia secundum instans durationis passionis supponit ipsam passionem existentem in instanti præcedenti, ac proinde excludit negationem eiusdem in eodem instanti, quia implicat præcessisse in illo motum, & priuationem eiusdem motus.

CONTROVERSIA XIII.

De Creatione.

DE creatione agere negotium est Metaphysici, verumtamen semper vellem illa, quæ inter se connexionem, & affinitatem habent simul pertractare, ne cogar iterum bis eadem repetere, vel ne aliquid desideretur ad perfectam rei notitiam, vbi de illa præcipua instituitur disputatio.

PUNCTVM PRIMVM.

Quid sit creatio.

VNa est ab omnibus Theologis, atque Philosophis creationis his verbis adducta definitio: *Creatio est productio rei ex nihilo*, quæ legitur apud D. Thomam 1. part. quest. 45. art. 1. verumtamen vnius definitionis non vna, sed multiplex est explicatio.

Nonnulli, quorum clariùs sententiam amplectitur VViclephus tenent apud P. Vasquez 1. part. disp. 172. cap. 2. creationem esse productionem rei de puro intelligibili, ad esse essentiale extra Deum. Sententiam hanc impugnatur Vasquez ex eo quod terminus, à quo, non possit componi cum termino ad quem, sed esse intelligibile creaturarum, quod est illarum possibilitas componitur cum esse essentiali, quod creatura iam existentes habent extra Deum, quia dum creatura existit, possibilis est, & habet illud esse intelligibile, quod antea habebat: ergo creatio non potest respicere tanquam terminum à quo esse intelligibile creaturarum, & tanquam terminum ad quem esse quod creatura habent extra Deum. Responderi posset, terminum à quo non esse illud esse obiectiuum præcisè sumptum, sed nudè, & purè sumptum quatenus excludit existentiam physicam ipsius, & dicit negationem eiusdem vt existentis, quæ ratione non coniungitur cum termino ad quem, potius per illum destruitur, quia existentia rei est destructio eiusdem rei, vt purè possibilis, & purè intelligibilis, cuius esse dicitur terminus à quo creationis. Obiectionem factam dirimit prædicta solutio, verumtamen malè naturam explicat creationis, quod sic probo. Creatio esse potuit ab æterno: ergo non dicit tanquam terminum à quo terminum vt purè possibilem, seu non existentem, illius enim, quod ab æterno est creatum, numquam præcessit negatio. Secundo specialis non est proprietas creationis, sed communis generationi extra habere terminum à pura possibilitate, seu puro esse obiectiuo ad esse ipsius in se ipso: ergo non rectè explicatur creationis natura per hunc modum respiciendi terminum à quo, & terminum ad quem.

P. Vasquez

3 P. Vasquez supra cap. 2. ait rem creatam fieri ex nihilo, non quia nihilum sit materia, vel constitutum termini creati, sed quia est terminus à quo creationis, quæ dicit nihil rei creatæ præcessisse, & rem ex vi illius fieri secundum se totam, ita ut si aliquid illius præcesserit siue materia siue forma non possit dici creatæ. Explicat autem illud ex nihilo tanquam terminum à quo non prius tempore existentem, sed prius naturâ, quod non intelligit de prioritate naturæ strictè sumptâ, quæ causalitatem importet, sed ideo dicit præcedere negationem termini prius naturâ, quia terminus talis est naturæ ut antecederet ad creationem non existat, & reuera non existeret si per creationem non dependeret: utrumque diserte his verbis tradidit doctissimus Vasquez n. 11. in fine: *sicut nunc intelligimus continuam verum conservationem esse ex nihilo, non quia prius duratione, sed quia secundum totum suum esse res à Deo dependet, ut ex se nihil omnino essent si à Deo relinquerentur: sic eodem modo posset intelligi creatio ab æterno, quæ esset productio ex nihilo.* Hæc verba retuli ut appareat abs re Vasquium impugnari ab Hurtado disp. 12. sect. 1. quasi diceret creationem recipere tanquam terminum negationem termini prius tempore existentem, ex eo quod creatura ab æterno potuerit creari nulla illius præexistente negatione.

4 Non omnino acquiesco huic explicationi, quia hic modus producendi ex nihilo communis est termino genito, & creato, terminus enim existens ex vi generationis ita existit, quod si hæc non intercederet generatio, vel actio aliqua loco illius substitueretur, non existeret, sed esset nihilum, seu illius negatio. Dices deficientem generationem remanens aliquid termini geniti scilicet subiectum, ex quo educeretur per generationem; deficiente verò creatione nihil remansurum termini creati, nullum enim habet subiectum terminus creatus quod remanere possit. Forfan huius solutionis doctrina veram explicationem definitionis continet, verumtamen illius verba ad rem non mihi sonant: difficultatem propono. Subiectum, quod remanet, nihil est formæ antiquæ, seu nihil est quod pertineat ad constitutionem antiquæ formæ, sed tantum causa materialis illius, ab ipsa forma adæquatè distincta: ergo nihil formæ remanet deficiente generatione, ex vi cuius fiebat. Quod si dicas permanere subiectum, in cuius virtute continetur, & in quo est quasi virtualiter etiâ deficiente quantitate creatæ remanens plura subiecta, in quorum virtute continetur, & ex quibus posset educi. Dices non remanere subiectum ex quo antea fuisseteductus terminus creatus deficiente creatione, quod remanet deficiente generatione. Hoc fateor, & hanc differentiam inter generationem, & creationem agnosco, sed non illam rectè exponit modus ille, quo illud ex nihilo explicatur, quam clarè tradit explicatio, quam eiusdem particulæ postea adducam. Displicet etiam in hoc dicendi modo, aliud, quod traditur, videlicet nihil rei debere præcedere terminum creatum, quia ut probabo Punct. 5. totum substantiale creati potest, quod illius partes componentes, ex quibus fit præcedunt. Ex eodem capite reitico quod docet Hurtado supra §. 1. videlicet terminum creatum debere fieri independentem à subiecto, & à quouis alio principio intrinsecè influente, quia totum fit ex partibus intrinsecè illud componentibus, quas principia influentia appellat Hurtado, & tamen concedit ipse posse totum creari.

5 *Creatio est productio rei ex nihilo, hoc est, ex nullo præsupposito subiecto, ut eleganter expendit Anselmus in Monologio cap. 4. ita P. Suarez disp. 20. cap. 1. & ferè omnes, qui de hac re his temporibus disputant, à quibus parum, & tantum in loquendi modo discedit Vasquez supra.* Per hanc differentiam optimè secernitur creatio ab educatione, per educationem enim fit terminus dependenter à subiecto, quod supponiteductio definita actus huius in hoc, videlicet in subiecto distincta à creatione, ex vi cuius fit terminus sine aliqua dependentia à subiecto, quod creatio non supponit, est enim tantum actus huius videlicet agentis, & non in passio, quod non supponitur ad actionem creativam.

PUNCTUM II.

De distinctione creationis à principio & termino.

1 **C**ontroversia præcedenti, punct. 1. egi de distinctione actionis à principio passio, & termino, & ex ibi di-

ctis facilis est solutio eardem difficultatum, de qua modò specialis instituitur disputatio.

Omnes qui sentiunt actionem, quæ Deus influit in effectus dependentes à causis secundis non distingui ab ipsis, idem potiori iure dicunt de actione creativâ, cuius terminus tantum à Deo dependet. Scotus in 2. dist. 1. q. 5. *Ad questionem istam, docet creationem non distingui à principio creante, seu à voluntate Dei, & ab effectu creato.* Scotum sequutus est contra suum præceptorem Doctorem Angelicum Ferr. 1. contra agentes c. 18. §. *Ad tertium dubium.* Consentit P. Gregorius de Valentia 1. part. disp. 3. quest. 2. Punct. 1. §. *si autem creatio accipitur, ubi asserit creationem esse voluntatem Dei cum respectu seu habitudine rationis ad creaturas.* P. Vasquez 1. part. disput. 173. cap. 3. affirmat creationem tantum per rationem distingui à termino creato. P. Suarez in Metaph. disp. 29. sect. 5. & P. Molina 1. p. q. 45. art. 3. affirmant creationem esse modum realem distinctum modaliter à Deo, & à volitione Dei, & ab ipso termino creato. Hurtado disp. 12. sect. 3. asserit creationem distingui à termino, qui potest educi ex præexistenti subiecto, non tamen distingui à termino, qui necessariò debet per creationem procedere: hac ratione existimat creationem quantitatis ab illa distingui, creationem verò animæ rationalis, & Angeli identitatem habere cum proprio termino. Partim consentit Arriaga disp. 9. sect. 4. ubi asserit quod si esset creatura, quæ non possit nisi vnicè, & ab eisdem causis creari, siue hæc sint solus Deus, siue Deus & creatura creationem haberet secum identificatam; illam verò creaturam, quæ indifferens est ut creetur à Deo tantum, vel à Deo, & à causa secunda saltem ut instrumento concurrente dependere per creationem distinctam modaliter à principio, & termino. Ex his inferit creationem quantitatis distingui à quantitate, quia quantitas indifferens est ut creetur, & ut educatur, & creationem animi rationalis, & Angeli distingui ab utroque, & à principio, quia uterque potest dependere à Deo tantum creante, sicut de facto dependet vel à Deo, & ab aliqua creatura, quæ sumatur ut instrumentum ad creandum.

3 **PRIMA CONCLUSIO.** Nullius termini creatio adæquatè identificatur cum principio creativo, videlicet cum Deo creante. *Constat conclusio ex dictis de omni actione, quam probavi Controvers. præcedenti, Punct. 1. distinguendam esse à Deo, & ab omni actu intrinsecò Dei, quia quicquid est intrinsecum Deo est ab æterno, & nulla actio est ab æterno, quia omnia in tempore Deus produxit.* Nonnullas solutiones, quas aduersarij adducunt ibi impugnatas inuenies. Quibus adde neque per distinctionem virtualem, quâ Theologi decreta libera Dei, & multa difficulta in mysterio Trinitatis componunt, huius materiæ difficultatem exhaustiri, quia licet Theologi hac distinctione suffulti dicant Deum potuisse ab æterno habere actum intrinsecum voluntatis, & illum non habere absque illa mutatione intrinsecæ entitatis Dei, nullus tamen audebit asserere aliquem actum intrinsecum Dei ratione huius distinctionis in tempore incipere, sed omnes asserunt Deum ab æterno amare, & cognoscere obiectum scientiæ visionis, quod potuit non amare, & non hac scientia cognoscere. Vnde hæc inter Theologos est optima consequentia. Hoc prædicatum, seu hic actus intellectus, seu voluntatis identificatur cum Deo: ergo si existit, ab æterno existit, ita ut non potuerit in tempore incipere, licet hæc non sit legitima illatio: hic actus amoris Dei est intrinsecus Deo: ergo ita existit ut non potuerit ab æterno non existere, quia decretum liberum Dei est intrinsecum Deo, & potuit antecederet non existere, sub illa formalitate decreti efficacis, aliàs non esset liberum. Non ergo distinctio virtualis proficere potest his, qui creationem constituunt identificatam cum Deo, quia ego non infero distinctionem creationis à Deo ex eo, quod creatio libera sit, & potuerit existere, vel non existere, sed ex eo, quod in tempore incipiat, & nihil intrinsecum Deo siue liberum, siue necessarium in tempore incipit. Scio nonnullum insinuas decreta libera Dei formaliter ut efficacia in tempore incipere, qui explicandus est de decretis non secundum rationem constituentem Deum amantem, neque secundum rationem, qua constituuntur actus Dei volentis, & amantis; sed de illorum effectibus, qui in tempore incipiunt, quia per decretum ab æterno existens decrevit rem in tempore creare, quod si effectus existens in tempore pertineat aliquo modo ad constitutum decreti, quod hunc